

Бастауыш сынып оқушыларының оқу сауаттылығын арттыру жолдары

ЖАРИЯЛАНДЫ 11.05.2025	ТІРЕК СӨЗДЕР оқу сауаттылығы, түсініп оқу дағдылары	СІЛТЕМЕ https://bilimger.kz/179087/

Назымбекова Гүлжан Казбековна

Абай Мырзахметов атындағы Көкшетау

Университетінің «гуманитарлы-педагогикалық» факультетінің 2 курс магистранты.

Жетекші: **Рақымжан Әсел Қайроллақызы**, DBA докторы

Аннотация: Оқу сауаттылығы- қоғамда қазіргі заманда табысты, бәсекеге қабілетті тұлғаны қалыптастырудағы негізгі дағдыларының бірі. Оқу- бастауыш сынып оқушыларының меңгеру керек ең маңызды қабілеті.

Түйінді сөздер: оқу сауаттылығы, түсініп оқу дағдылары.

Қазіргі қазақстандық білім оқу сауаттылығын арттыру мен қалыптастыру мәселесімен айналысу арқылы әлемдік деңгейдегі білім кеңістігіне белсенді түрде еруге тырысып келе жатыр. Бүгінгі мектеп білімінде функционалды оқу дағдыларын игеруді негіз ретінде ала отырып әмбебап білім беруді қалыптастыруға басты назар аударылады. ҚР МЖМБС сәйкес Бастауыш білім бойынша: » тілдік пәндердің мазмұны білім алушылардың қызығушылығы мен позитивтілігін ойын арқылы тіл үйренуге бағытталған. Сонымен қатар коммуникативтік дағдылар қалыптастыру үшін, ақпаратпен алмасу, жұмыс істеу қабілетін дамытуға, мәтінді сөйлеу материалы ретінде қолдану сияқты дағдыларды қалыптастыру мақсатында қолданылады[1].

Функционалдық сауаттылық-бұл өмірде алған білімі мен дағдыларын қолдана білу . Бұл мектепте оқу кезінде қол жеткізуге болатын білім деңгейі, оның көмегімен әртүрлі салалардағы өмірлік міндеттерді шешу қабілеті туындайды.. Ғылыми түсінік бойынша «функционалдық сауаттылық» ұғымы келесідей -бұл адамның сыртқы ортамен қарым-қатынас орнату қабілеті, оған мүмкіндігінше тез бейімделу және жұмыс істеу.

Біз ақпараттық технологиялардың қарқынды даму дәуірінде өмір сүріп жатырмыз. Әр адам үшін сағат сайын шексіз ақпарат тасқыны болады, егер бұрын оның көзі газеттер, журналдар, ен теледидарлар болған болса, бүгін — Жаһандық дүниежүзілік желі.

Сондықтан кез-келген нәрсені түсіну, талдау және пайдалану мүмкіндігі маңызды дағдыға айналады. Осылайша, білім берудегі екпін жинаудан ауысады және ақпаратты дұрыс қолдану дағдысын игеру үшін есте сақтау. Функционалды сауатты тұлға-бұл жеке тұлға, еркін бағдар

Функционалды сауатты тұлға-бұл айналасындағыларға еркін бағдарланған тұлға. Қоғамның құндылықтарына, мүдделеріне, үміттеріне сәйкес әрекет ететін адам. Мұндай адам тәуелсіз, бастамашыл, өмір бойы оқуға дайын, стандартты емес шешімдер қабылдауға қабілетті, өзінің кәсіби жолын сенімді түрде таңдайды. Дәл осы қасиеттер бүгін болуы керек

Сурет 1. Функционалды сауаттылық лауазымы.

Бастауыш сынып оқушыларының функционалды сауаттылығының негізгі дағдысы қарастырылады. Оқу сауаттылығы-бұл адамның жазбаша тілді түсіну және қолдану қабілеті, мәтіндер, талдау, оларды өмірлік міндеттерін шешу үшін зерттеу.

«Оқу сауаттылығы» ұғымын аша отырып, біз мынаны тұжырымдай аламыз: мектептегі оқу іс-әрекетінің негізгі түрі ретінде «оқуға» сүйену үшін, балаларда арнайы оқу дағдылары болуы керек. Оқуды қалыптастыру үшін келесідей тармақтарды бөлектеуге болады.

Бастауыш мектепте оқу сауаттылығын дамыту дағдыларын қалыптастыру:

1 сынып: мұғалім балаларды оқылған мәтіннің мағынасын оқуға және түсінуге үйретеді.

2-сынып: мұғалім балаларды мәтінмен жұмыс істеуге үйретеді-қайта айту, бөліктерге бөлу, жоспар құру, анықтамалық сөздерді бөліп көрсету, кейіпкерлерді анықтау, олардың жеке басы мен іс-әрекетін сипаттау.

3-4 сыныптар: мұғалім балаларды ақпаратты табуға, өз бағасын беруге үйретеді, оқылған мәтіндегі негізгі және екінші ойды бөліп көрсетеді, жауаптарды салыстырады, кейіпкерлердің өмірлік ұстанымдары, мазмұнын болжау, өз бетінше тұжырымдау сұрақтар, әртүрлі жанрдағы мәтіндерді ұқсас мазмұнмен салыстырады.

Бастауыш мектепте мәтінмен жұмыс істеу дағдыларын қалыптастыру – оқушылардың сауаттылығын арттыруда, ойлау қабілетін дамытуда маңызды рөл атқарады. Бұл үдеріс бірнеше кезеңнен тұрады. Төменде сол кезеңдер мен әр кезеңнің сипаттамасы, сондай-ақ пайдаланылған әдебиеттер тізімі ұсынылады.

Мәтінмен жұмыс істеу дағдыларын қалыптастыру кезеңдері

1. Дайындық кезеңі

Бұл кезеңде оқушылардың мәтінді қабылдауға деген қызығушылығы оятылып, тақырып бойынша сөздік қоры кеңейтіледі. Мәтін мазмұнын алдын ала болжау, сұрақтар қою, сурет бойынша жұмыс сияқты әдістер қолданылады.

Мақсаты:

- Мәтін мазмұнын болжай алу;
- Тақырыпқа қатысты ой қозғау.

2. Мәтінді алғашқы оқыту кезеңі

Оқушылар мәтінді мәнерлеп оқиды немесе мұғалім оқып береді. Бұл кезеңде мәтіннің мазмұнын жалпы түсіну көзделеді.

Мақсаты:

- Мәтінді тұтас қабылдау;
- Негізгі ойды анықтау.

3. Тереңдетіп талдау кезеңі

Мәтіннің құрылымы, мазмұны, кейіпкерлердің іс-әрекеті, автордың көзқарасы сияқты аспектілер талданады. Сұрақ-жауап, пікірталас, мәтінге сүйене отырып дәлел келтіру сияқты әдістер қолданылады.

Мақсаты:

- Мәтінді талдай алу;
- Авторлық ұстанымды түсіну;
- Сыни ойлау дағдыларын дамыту.

4. Шығармашылық кезең

Бұл кезеңде оқушылар мәтін негізінде әңгіме құрау, рөлге ену, мазмұнды өзгерту, ұқсас мәтін құрастыру сияқты тапсырмалар орындайды.

Мақсаты:

- Мәтін негізінде өз ойын білдіру;
- Жаңа мәтін құрастыру;
- Сөйлеу және жазу дағдысын жетілдіру.

5. Бекіту және рефлексия кезеңі

Оқушылар өз жұмыстарын қорытындылап, мәтінмен жұмыс істеу барысында алған білімдері мен дағдыларын саралайды. Өзара бағалау, өзін-өзі бағалау әдістері

қолданылады.

Мақсаты:

- Өз жұмысын бағалау;
- Дағдыны бекіту.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Мемлекеттік жалпыға міндетті бастауыш білім беру стандарты. Қазақстан Республикасының Білім және ғылым министрінің 2018 жылғы 31 қазандағы № 604 бұйрығына 2 қосымша
2. Жұмабаева, М. Ә. Мәтінмен жұмыс жүргізу әдістемесі. – Алматы: Рауан, 2017.
3. Әлімхан, Б. Бастауыш сыныпта оқыту әдістемесі. – Алматы: Мектеп, 2018.
4. Қабатаева, К. Бастауышта қазақ тілін оқыту әдістемесі. – Астана: Фолиант, 2020.
5. ҚР Білім және ғылым министрлігі. Бастауыш білім берудің мемлекеттік стандарты. – Астана, 2022.
6. Құрманова, С. Оқушының функционалдық сауаттылығын дамыту жолдары. – Алматы: Арман-ПВ, 2021.
7. Ахметова, Ш. Мәтінмен жұмыс істеудің заманауи тәсілдері. – Тараз: Тараз университеті баспасы, 2019.

ҚМ АА Куәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.